

Kapitola 3

Adopce psa, který potřebuje druhou šanci

Někteří lidé si záměrně adoptují psy právě proto, aby jim poskytli druhou šanci. Jiní se tomu snaží ze všech sil vyhnout, ale najednou k nějakému přijdou, ani nevědí jak. A některé ani nenapadne, že by si jejich budoucí nový člen rodiny mohl přinést zátěž, která bude vyžadovat značnou kontrolu prostředí a změny chování. Pokud si psa teprve chcete adoptovat a nyní čtete tuto knihu, tak do třetí skupiny pravděpodobně nepatříte, ale pokud již nějakého psa máte a čtete tyto řádky, tak je to možná právě váš případ.

HODNOCENÍ: IDENTIFIKACE POTENCIÁLNÍHO PROBLÉMOVÉHO CHOVÁNÍ

Pokud uvažujete o adopci, může vám zhodnocení vašeho vyhlédnutého adepta pomoci při identifikaci potenciálního problémového chování. Ale jen někdy. Na světě neexistuje jediný správný postup hodnocení, který by dokázal psa konfrontovat s každým možným podnětem v každém možném prostředí a určil tak každou možnou reakci jeho chování, takže je obrovská možnost, že se něco přehlédne. Navíc mohou problémové způsoby chování vzniknout až v důsledku budoucích událostí, což je zase při hodnocení chování naprosto nepředvídatelné. Hodnocení vám poskytne jen malý náhled na chování psa v konkrétním okamžiku. Může vám pomoci identifikovat chování, které se u určitého psa vyskytuje v daný den. Není to dokonalé, ale je to lepší než nic. Někteří odborníci na

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

chování psů a péči o ně používají termín „test temperamentu“. Já dávám přednost výrazu „hodnocení chování“, a to z těchto důvodů:

- Ve skutečnosti nás víc zajímají reakce psa na vnitřní a vnější podněty (chování) než jeho povaha (temperament). I když jsou jeho přirozené dispozice důležité, tak v tomto procesu sledujeme a analyzujeme jeho *chování* a z toho pak vyvozujeme závěry.
- Výraz „test“ naznačuje dva možné výsledky – obstál a neobstál. I když rozhodně existují věci, které pes může při procesu hodnocení udělat a v důsledku toho „neobstát“, tak bychom se při tomto testu měli soustředit spíše na shromažďování informací než na „známkování“. Samozřejmě, že se může stát, že pes „neobstojí“, pokud udělá něco zcela nepřijatelného, například kousne nebo se pokusí kousnout hodnotitele (nebo falešnou ruku), ale to není to, oč nám jde především. V některých případech, jako u našeho Scootera, může být i pes, který kouše, vhodným kandidátem na rehabilitaci v programu nápravy chování v útulku, záchranné organizaci nebo erudované domácnosti.

Mnoho útulků a záchranných organizací uskutečňuje své vlastní procedury hodnocení, a to před přijetím, nebo po přijetí psa. Vždy se zeptejte, zda bylo u psa, o jehož adopci uvažujete, provedeno hodnocení chování. Organizace, která vám adopci zprostředkuje, by měla projevit vstřícnost a podělit se s vámi o výsledky tohoto hodnocení.

K běžně používaným postupům patří programy Sue Sternbergové „Assess-A-Pet“ a dr. Emily Weissové „Safer/Meet Your Match“. Sue Sternbergová, která provozuje svůj vlastní neziskový útulek, Rondout Valley Animals for Adoption v New Yorku, je průkopnicí v oblasti hodnocení psů z útulku. Dr. Emily Weissová působí jako ředitelka ASPCA v oboru výzkumu a vývoje útulků. K dalším významným osobnostem v tomto oboru patří dr. Amy Marderová, v současné době ředitelka Animal Behavior and Training Services při Animal Rescue League of Boston, Sarah Kalnajsová, CDBC, CPDT, Blue Dog Training and Behavior, a Kelley Bollenová, která působí na fakultě Cornellovy univerzity a dříve pracovala na oddělení výzkumu chování v Massachusetts SPCA. Dr. Marderová, dr. Weissová a Kelley Bollenová prováděly v MSPCA studie a/nebo průzkumy s cílem potvrdit platnost svých postupů pro hodnocení.

ADOPCE PSA, KTERÝ POTŘEBUJE DRUHOU ŠANCI

Užitečné také je udělat si své vlastní standardizované hodnocení chování, které můžete použít, až se setkáte se svým potenciálním novým psím členem rodiny. Pokud nemáte důvěru ve svou vlastní schopnost analyzovat chování, které vidíte, vezměte si s sebou někoho, kdo se ve psech vyzná, nebo dobrého pozitivního odborníka na chování psů. Mnoho cvičitelů lamentuje nad tím, že lidé nevyužívají předadopční služby, které nabízejí.

Útulek nebo záchranná organizace by neměly nic namítat, pokud budete chtít provést své vlastní hodnocení, i když u toho pravděpodobně budou chtít být a případně vás zarazí, pokud budou mít dojem, že děláte něco, co by mohlo psa ohrozit. To platí i pro případ, že si psa pořizujete od soukromého majitele. Ať je za psa odpovědný kdokoli, proberte s ním svůj postup hodnocení, aby věděl, co má očekávat.

Co potřebujete k hodnocení

1. *Druhého člověka, který vám pomůže zaznamenávat veškerá zjištění a zajišťovat vaši bezpečnost.*
2. *Masivní vodítko a polostahovací obojek (martingale) nebo obojkové vodítko.*
3. *Výcvikové pamlsky vysoké hodnoty (viz příloha 1).*
4. *Míček, měkkou pískací hračku a přetahovací hračku.*
5. *Misku s granulami promíchanými s krmivem z konzervy.*
6. *Klobouk a sluneční brýle, pláštěnku nebo jiné neobvyklé oblečení.*
7. *Falešnou ruku nebo metr dlouhou pomůcku, abyste mohli se psem bezpečně pracovat, až budete hodnotit jeho případné majetnické chování.*

Zde jsou kroky hodnocení, které můžete použít pro posouzení některých způsobů chování u vašeho potenciálního psího kandidáta na adopci. Obecně se řídí postupem Kelley Bollenové, ale není přesně stejný.

Pozor! Pokud kdykoli během procesu budete mít dojem, že by vás pes mohl kousnout nebo se jinak nadměrně rozrušit nebo vystresovat, přestaňte dělat to, co právě děláte, počkejte, až se uklidní, a poté se uvážlivě rozhodněte, co dál. Vždycky můžete některé části postupu přeskočit,

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

pokud máte dojem, že by psa mohly přetížit. Z bezpečnostních důvodů by s vámi vždy měl být v místnosti ještě nejméně jeden další člověk, pokud hodnotíte psa, kterého neznáte.

Během první části hodnocení budete provádět jen pozorování. U každé části postupu si zapisujte, jak pes reagoval. Na konci si pročtete všechny výsledky a vyvodte závěry o chování psa.

POSTUP

Poznámka: *Tento postup předpokládá, že provádíte hodnocení v prostředí útulku nebo záchranného zařízení. Avšak stejné koncepce / postupy mohou platit i jinde, dokonce i u vás doma. Pokud provádíte hodnocení u sebe doma, vždy požádejte o asistenci alespoň jednoho zdatného dospělého člověka pro případ, že by se vyskytly problémy.*

1. Z dálky pozorujte psa v kotci. Při tomto prvním kroku sledujete, jak se pes chová ve stresujícím prostředí. Vypadá klidně, přátelsky a uvolněně; vzrušeně a podrážděně; stresovaně a nervózně; nebo plaše a bázlivě? Co dělá, když kolem projdou lidé nebo jiní psi?

2. Přistupte ke kotci a postavte se ze strany k jeho dveřím v neutrálním postoji. Při krocích 2, 3 a 4 zjišťujete, co pes dělá, když je ve stresujícím prostředí a je konfrontován s cizím člověkem, který zaujímá různé postoje. Nemluvte s ním, ani nenavazujte oční kontakt, jen stůjte stranou. Přejde pes k přední stěně kotce s radostným výrazem a přátelským vrtěním ocasu? Skáče na přední stěnu kotce s agresivním štěkáním? Stáhne se dozadu a vyhýbá se očnímu kontaktu? Klidně stojí nebo leží a dívá se na vás?

3. Obráťte se a postavte se přímo před kotec. Navažte přímý oční kontakt, dívejte se upřeně a neusmívejte se, ale nezaujímejte aktivní hrozivý postoj. Je veselý a přátelský? Vypadá trochu ustaraně? Je hodně bázlivý? Opětuje váš upřený pohled a vrčí nebo štěká?

ADOPCE PSA, KTERÝ POTŘEBUJE DRUHOU ŠANCI

Sledujte, jak na vás pes reaguje, když si kleknete a pokusíte se s ním navázat kontakt.

4. Klekněte si a přivětivě na psa mluvte. Je ještě stále přátelský? Vypadá méně bázlivě? Je rozrušenější nebo agresivnější?

5. Požádejte někoho, aby psa vyvedl z kotce na vodítku. Sledujte, jak pes chodí na vodítku a co dělá, když přijde do nového prostředí. Jde sebejistě, nebo se nechá přemlouvat, aby prošel dveřmi nebo vstoupil na neznámý povrch? Tahá na vodítku dopředu, nebo zaostává za člověkem? Když prochází kolem jiných psů, zdraví je radostně? Projevuje vůči nim agresivitu? Je vzrušený (má zdvižený ocas, strnule s ním vrtí, stoupá si na špičky, nahýbá se dopředu, upřeně zírá na druhého psa) nebo vykazuje vhodné chování (má jemnou řeč těla, vrtí ocasem „na půl žerdí“, má snížené tělo a vyhýbá se očnímu kontaktu), nebo se snaží se ostatním psům úplně vyhýbat? Vezměte ho i ven. Běží nadšeně ze dveří? Značkuje každý předmět, kolem kterého projde, nebo se snaží „vydržet“, než se dostane ven? Skáče na člověka, který ho vede, kouše ho nebo okusuje vodítko?

6. Vezměte psa do jiné místnosti – pokud možno do klidné místnosti bez rušivých podnětů. Kroky 6 a 7 vám pomohou při hodnocení jeho sociálního zájmu o člověka. Odepněte mu vodítko, sedněte si na židli a nechte ho několik minut, ať zkoumá nové prostředí, aniž byste se snažili s ním navázat kontakt. Je zvědavý a sebejistý? Je váhavý

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

Co dělá, když s ním manipulujete, objímáte ho, díváte se mu na zuby, hraje si s jeho tlapkami?

a ostražitý? Vzrušený a nespoutaný? Snaží se utéct z místnosti? Všimá si vás, nebo je zcela zaměstnán okolím? Pokud si vás vůbec nevšimá, začněte rychle chodit po místnosti. Pokud k vám přistoupí, začněte na něj mluvit a podrbejte ho pod bradou. Pak si znovu sedněte na židli, aniž byste ho k sobě lákali, a sledujte, jestli k vám přijde sám od sebe.

7. Sedíte na židli uprostřed místnosti a zkuste ho k sobě přivolat.

Přijde k vám na zavolání, nebo si vás nevšimá, nebo se vám vyhýbá a dál zkoumá místnost? Je zdvořilý, když vás zdraví? Skáče na vás ze všech stran? Vypadá bázlivě, když se pokoušíte o kontakt?

8. Opět mu připněte vodítko a sedněte si zpátky na židli.

Nyní půjde o manipulaci se psem. Účelem je zjistit, jak tolerantní – nebo netolerantní – je pes vůči různým dotekům a pozornosti, s níž se může setkat v reálném světě. Pohladejte ho po hřbetě, po boku, dotýkejte se různých částí jeho těla – ocasu, uší, tlapek –, zvedejte je, tahejte za ně (jemně!). Přidržte ho na chvíli a několikrát po sobě mu prohlédněte zuby. Líbí se

ADOPCE PSA, KTERÝ POTŘEBUJE DRUHOU ŠANCI

Reakce psa na povel, které už možná zná – i na ty, které nezná –, vám pomohou zjistit, jestli s ním budete moci pracovat.

mu tato manipulace, nebo klade odpor? Je rozrušený nebo bázlivý? Štouchá do vás čenichem, hravě nebo na znamení odporu? Zkuste ho jemně obejmout, přitom si chraňte obličej, pro případ, že by po vás chtěl chňapnout. Snaží se vás odstrčit, nebo vaši pozornost klidně snáší?

9. Výcvik. Nyní budete zkoušet, jestli pes něco umí. Tím získáte aspoň přibližnou představu o jeho dosavadních vztazích s lidmi. V některých případech je hodnocený pes doslova vzrušený a nadšený, když z úst člověka uslyší slovní signály pro dobře známé činnosti, jako by říkal: „Konečně! Někdo, kdo mluví mojí řečí!“

Poznámka: *Mnoho pozitivních cvičitelů používá pro žádost o určité chování, ať verbální či jinou, termín „signál“ raději než „povel“. „Signál“ znamená, že pes má příležitost k posílení určitého chování. „Povel“ je staromódní výcvikový termín, který často znamená: „udělej to, nebo uvidíš!“*

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

Nejprve bez pamlsků vyzvěte psa, aby provedl několik úkonů, které už možná zná, například „sedni“, „lehni“ nebo „podej pac“. Používejte běžné signály řeči těla (dejte ruku na hrudník pro povel „sedni“, ukažte nebo poklepejte na zem pro povel „lehni“, napřáhněte k psovi dlaň pro „podej pac“). Pak ho zkuste přimět k některým úkonům, které ještě nezná, za pomoci chutného pamlsku – „sedni“, „lehni“ (pokud je neudělal bez pamlsků), nebo třeba „kolečko“, kdy ho nalákáte k otáčení na místě za pamlskem. Zná už něco z toho? Vypadá, že se ochotně učí nové věci? Přistupuje k vašim snahám přimět ho k novým úkonům bázlivě, nebo je příliš stresovaný i na to, aby si vůbec vzal pamlskek?

10. Čas na hraní! Velké množství psů z útulků a záchranných organizací bohužel vůbec neví, jak si hrát s lidmi. Pokud je pes, kterého hodnotíte, vstřícný a přátelský, zkuste si s ním pohrát. Pokud vypadá ostražitě nebo bázlivě, hrajte si s ním velmi jemně. Zkuste, jestli poběží za míčkem. Přinese ho zpátky? Pokud o míček neprojeví žádný zájem, zkuste měkkou pískací hračku nebo mu nabídněte přetahovací uzel. Pokud si s hračkami hrát nechce, zkuste se od něj rozběhnout pryč a sledujte, jestli běží za vámi, nebo si sedne na zem a vyzvěte ho ke hře. Pokud se s vámi radostně pustí do hry, znamená to, že si umí hrát, i když ho hračky nezajímají. Na druhé straně, není hrou až *příliš* vzrušený? Kouše vás, chňape vám po šatech, skáče na vás, nebo na vás dokonce zkouší naskakovat jako při krytí? Když si přestanete hrát, schovejte hračku do dlaně a postavte se se zkříženými pažemi. Přestane pes dělat to, co dělá, nebo na vás dotírá a chová se nevhodně?

11. Úlek. Než budete provádět tento krok, řekněte o tom předem personálu nebo člověku, který vám pomáhá, pro případ, že by měli důvod ho odmítnout. Počkejte, až se pes bude zabývat něčím jiným – oči chávat podlahu, dívat se z okna, zkoumat, co je na stole – a *nebude* v blízkosti žádného člověka. Cílem rozhodně není, aby si úlek spojil s nějakým člověkem. Pokud se chová sebevědomě a vstřícně, vydejte prudký hlasitý zvuk. Pokud je trochu plachý nebo bázlivý, musí být zvuk tišší. Pokud je nadměrně bázlivý, tak tento krok úplně přeskočte. Zvuk vydejte tak, že *současně* tlesknete, dupnete a hlasitě vykřiknete: „Hej!“ Jakmile to uděláte, klesněte na kolena (nepředklánějte se – to

je pro psa zastrašující pohyb!) a zkuste k sobě psa přivolat. Vyděsil ho váš zvuk? Všiml si ho vůbec? Přichází k vám ochotně? Ihned? Po přemlouvání? Rychle? Pomalu? Plazí se nebo běží pryč? Nedokáže se z úleku vůbec vzpamatovat?

12. Zjistěte, jestli pes vykazuje majetnické chování. I když je sklon k hlídání vlastních cenných zdrojů přirozené a normální chování – u lidí stejně jako u psů –, je to chování, které je považováno za velmi nevhodné, pokud si psi majetnický a zuřivě hlídají své zdroje před lidmi. Tento krok hodnocení bývá často předmětem sporů. Některé organizace jsou vůči němu do jisté míry tolerantní, ale mnozí psi, kteří by byli jinak velmi vhodnými kandidáty na adopci, jsou kvůli němu naopak v útulcích utráceni, protože v této části hodnocení neobstáli. Pokud se rozhodnete hodnotit toto chování, *budte opatrní!* Pes, který si například hlídá krmení, vás může velmi snadno kousnout. Profesionálové používají falešnou plastovou ruku na konci tyče, když chtějí zjistit, zda dá pes najevo napětí, když se k němu někdo přiblíží při krmení. Vždycky by vám psa měl někdo držet na vodítku, a přibližujte se *velmi obezřetně*. Všimněte si u psa jakýchkoli známek napětí – začne rychleji žrát, dívá se na vás úkosem, ztuhne (velmi krátká celková ztuhlost), snaží se vám zablokovat přístup k potravě nebo žvýkácímu pamlsku? Odborníci, kteří provádějí tento test, šfouchnou do psa, u kterého zjistí známky napětí, falešnou plastovou rukou nebo hůlkou, aby zjistili, co je pes na ochranu svého majetku ochoten udělat. Já doporučuji, abyste ani tak daleko nezacházeli. Spatření prvních známek napětí úplně stačí, abyste věděli, že pes má jisté sklony k majetnickému hlídání – a abyste se rozhodli, zda s takovým chováním dokážete žít a pracovat. Pokud se *přesto* rozhodnete zkoumat dál a nemáte možnost použít umělou ruku, postačí i delší hůlka – například dřevěný metr. *Nepoužívejte* vlastní ruku, dokud si nejste naprosto jisti, že pes úplně klidně snáší vaši přítomnost v blízkosti svých cenných zdrojů. Pokud spatříte napětí signalizující majetnické hlídání zdrojů, a přesto dál uvažujete o adopci, naléhavě vám doporučuji, abyste toto hlídání zhodnotili společně s pozitivním odborníkem na chování, který vám může zároveň pomoci při jeho změně.

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

Hlídní zdrojů se může projevovat v různé míře – někteří psi, kteří takto hlídají, mohou být velmi nebezpeční. Rozhodněte se uvážlivě, zda chcete takové riziko akceptovat!

Poznámka: Pokud spatříte známky napětí u misky s krmením, požádejte pomocníka, aby psa od misky odvedl na vodítku, a pak teprve misku zvedněte.

13. Nebezpečný cizinec. Požádejte pomocníka, aby vyšel z místnosti, nasadil si klobouk a sluneční brýle a zaklepal na dveře. Odpovězte: „Kdo je tam? Pojdte dál!“, hlasitým, trochu vyplašeným tónem. Nechte ho vstoupit do místnosti a pohybovat se pomalu, toporně, s pažemi zvednutými do výše ramen a upřeně zírat na psa. Pevně držte vodítko, pro případ, že by se na něj pes chtěl vrhnout. Když pomocník dojde na půl cesty k vám, měl by se zastavit, sundat si klobouk a brýle, kleknout si a přivolat k sobě psa přátelským tónem. Je v pořádku, pokud pes vykazuje bázlivé nebo defenzivní chování, když se pomocník přibližuje; vám jde hlavně o to, zda se vzpamatuje a začne se chovat přátelsky, když vidí, že už pomocník nevypadá hrozivě.

HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

Kroky 1–7 vám pomohou posoudit míru socializace a sebejistoty psa. Nejsnáze se žije a pracuje se psy, kteří jsou klidní, uvolnění a vyrovnaní i v chaotickém prostředí útulku. Psi, kteří vypadají v této části hodnocení bázlivě či plaše, nemají zájem o kontakty s vámi a jsou nadměrně rozru-

ADOPCE PSA, KTERÝ POTŘEBUJE DRUHOU ŠANCI

šení, jsou kandidáti na převýchovu. Jsou to psi, kteří budou potřebovat pomoc, někdy dokonce značnou pomoc, aby se naučili, jak být odvážnější nebo se chovat vhodnějším způsobem, když se setkají s novými, děsivými nebo rozrušujícími podněty.

Kroky 8–10 vám poskytnou informace o tom, jak pes akceptuje běžné doteky, manipulaci, výcvik a ošetřování. I zde se nejspíše vychází se psy, kteří klidně tolerují nebo dokonce vítají vaše pronikání do jejich prostoru, se psy, kteří už za sebou mají jistý výcvik, nebo se psy, kteří se rychle „chytí“, když se je pokusíte přimět k úkonům, které neznají. Takoví psi zjevně chápou, co to je hrát si s lidmi, a líbí se jim to. Psi, kteří jsou při manipulaci napjatí nebo bázlivi nebo kladou zuřivý odpor a někdy dokonce ukazují zuby, jsou kandidáti na převýchovu.

Krok 11 vám poskytne přibližnou představu o tom, jak snadné – nebo obtížné – by mohlo být zarazit psa, pokud dělá něco nevhodného, a také, jak je houževnatý. Ignoruje zvuk, který ho má vylekat, a nenechá se vyrušit? Přestane dělat to, co dělá, a radostně k vám přiběhne? Vypadá bázlivě nebo dokonce agresivně, když se ho pokusíte vyrušit? Psi, s nimiž lze nejspíše vyjít, přestanou dělat cokoliv, co dělají, a radostně k vám přiběhnou – bez projevů nepřátelství. S ostatními je těžší práce, buď proto, že je obtížné zakročit a zarazit je, když dělají něco nevhodného, nebo proto, že je snadno traumatizuje neočekávané leknutí.

Krok 12, který se týká majetnického hlídání, vám poskytne informace o tom, jak pes reaguje, když se nějaký člověk přiblíží k jeho věcem. Napětí kvůli zdrojům nemusí znamenat, že pes není vhodným kandidátem na adopci. Nezapomeňte, že hlídání zdrojů je zcela přirozené a normální chování; jen není přijatelné, aby bylo zaměřeno proti lidem. V závislosti na intenzitě tohoto hlídání můžete problém zvládnout tak, že psovi omezíte přístup k předmětům s vysokou hodnotou a budete mu dávat naplněné hračky Kong nebo jiné dobroty, jen když bude bezpečně zavřený v kleci. Pokud si však bude hlídat každý drobeček, který spadne na podlahu, je už nebezpečí pro člověka nebo jiné zvíře větší. Majetnické chování se dá změnit; možná byste měli probrat potenciální adopci s kvalifikovaným odborníkem na pozitivní řešení problémů s chováním a zjistit, jak náročnou převýchovu pes může vyžadovat. Pokud jsou doma děti, znamená majetnické hlídání větší riziko, protože byste museli upravit chování dětí i psa.

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

Já rodinám s malými dětmi obecně nedoporučuji, aby si adoptovaly psa, který projevuje výrazné majetnické chování. Riziko je prostě příliš velké.

Poslední část hodnocení – nebezpečný cizinec – se netýká ani tak hodnocení reakce psa na přiblížení dané osoby (i když kdyby se někdo přibližoval v hrozivém postoji ke mně, tak bych byla možná ráda, kdyby mě můj pes chránil), jako spíše toho, jak snadno se pak vzpomene. Ať je jeho emocionální stav při pocitu ohrožení jakýkoli, potřebujete zjistit, jak rychle ho dokáže překonat a komunikovat s člověkem, který už je přátelský a neohrožuje ho. Psi, kteří mají pevnou povahu, se samozřejmě vzpomene rychleji, zatímco psi, kteří jsou kandidáty na převýchovu, budou s komunikací s cizím člověkem váhat nebo ji dokonce odmítnou, i když se teď chová přátelsky.

Dovolu mi ještě jednou zopakovat, že tento proces hodnocení vám *neprozradí* všechno, co může pes udělat v budoucnu. Pouze z něj uvidíte, co udělá v konkrétním prostředí v konkrétní den v reakci na konkrétní omezenou sadu podnětů. Pokud při hodnocení obstojí, můžete zkusit posoudit, jak se bude chovat k dětem, jiným psům nebo kočkám, pokud tvoří součást vašeho života. Pokud jste žena a i při hodnocení vám pomáhaly ženy, můžete si přivést i nějakého muže, abyste zjistila, jak pes reaguje na muže. Někteří psi, obzvláště psi s problémovým chováním, se totiž chovají podstatně odlišně vůči mužům než vůči ženám, protože muži bývají větší, mají hlubší hlas, někdy nosí vousy a jejich postoj bývá průbojnější než u většiny žen, což mohou někteří psi vnímat jako hrozbu.

Pokud máte malé děti, měl by se váš kandidát na adopci rozzářit radostí, když je spatří. Ať má pes, který čeká na svou druhou šanci, jakékoli problémy, *musí* milovat děti, má-li s nimi žít v jedné domácnosti. Pokud bude vůči nim ostražitý nebo nadměrně agresivní, hrozilo by příliš velké riziko. Pes, který miluje děti, bude tolerovat typické chování dětí, které se někdy ke zvířatům nechovají s takovým respektem, jak bychom si přáli. Pes, který děti pouze toleruje, aktivně se jim vyhýbá nebo je vůči nim otevřeně agresivní, dříve či později pravděpodobně kousne. Až se to stane, mohou být děti lehce nebo vážně zraněny, mohou utrpět lehké nebo vážné duševní trauma, nebo mohou v nejhorsích případech i *přijít o život* a pes je pak většinou utracen.

HODNOCENÍ POTENCIÁLNÍCH PROBLÉMŮ S CHOVÁNÍM

Nyní, když jste shromáždili tyto informace, ptáte se možná, jaký mají význam pro uvažovanou adopci psa, kterému chcete poskytnout druhou šanci? Během procesu hodnocení jste mohli zjistit některé z těchto častých způsobů chování, které vyžadují převýchovu:

1. Bázlivost

Bázlivé chování, označované někdy jako plaché nebo nesmělé, bývá často, ne však vždy, způsobeno nedostatečnou socializací. Může také vzniknout v důsledku týrání, ale mnozí psi, o nichž si lidé myslí, že byli týráni, jsou bázliví právě kvůli nedostatku řádné socializace. Pes může být neofobní – bát se všech nových věcí – v důsledku nedostatečných nebo nevhodných sociálních kontaktů v prvních několika měsících života, nebo se může bát určitých věcí v důsledku špatných zkušeností s nimi. Pes, který se obecně bojí všech nových věcí, obvykle vyžaduje větší rehabilitaci než pes, který se má na pozoru pouze před konkrétními identifikovatelnými podněty. Člověk se snadno zamiluje do vystrašeného štěňátka, které se choulí v koutě svého kotce. Pokud se takového štěněte chcete skutečně ujmout, musíte si být jisti, že budete mít dostatek času, dovedností a trpělivosti, abyste mu pomohli jeho strach překonat. Pes, který před vámi utíká a schovává se v rohu, bude vyžadovat velmi intenzivní převýchovu. Vaše láska sama o sobě na to stačit nebude.

2. Stres

Projevuje se některým z těchto způsobů chování nebo jejich kombinací: těžké oddechování, neklidné přecházení, obíhání v kruzích, kňučení, kousání, štěkání, hrabání u dveří, vypnutí (neochota cokoli dělat) a/nebo nezáměr o žrádlo. Můžete také spatřit zívání, olizování pysků, velrybí oko, neochotu navázat oční kontakt i jiné subtilnější příznaky. To, že jsou psi v útulcích nebo kotcích stresováni, není nic neobvyklého – vždyť je to pro ně zátěžové prostředí. Způsob, jakým se váš potenciální kandidát na adopci se svým stresem vyrovnává, vám napoví, jak bude reagovat na reálný svět. Čím více bude „vypínat“ – čím obtížnější pro

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

„Velrybí oko“ – když je vidět bělmo očí psa – je obvykle známkou stresu.

vás bude přimět ho ke kontaktu, když bude stresovaný –, tím bude pravděpodobně náročnější jeho převýchova. Můžete ho vzít ven na vodítku a zkusit zjistit, jestli se jeho příznaky strachu venku zmenší. Pokud venku vypadá uvolněněji a jeho chování je normálnější, má lepší vyhlídky na méně intenzivní rehabilitaci.

3. Vzrušení

Projevuje se tím, že se pes snadno rozruší a těžko se uklidňuje. Takový pes na vás skáče, když vás vítá, šťouchá vám tlamou do paží a chňapá vám po oblečení, někdy na vás dokonce chce naskočit. Čím více se fyzicky snažíte ho zarazit, tím je rozrušenější. (Tip – nesnažte se ho zarazit fyzicky!) Tito psi se často chovají dobře, pokud jsou rychle odvedeni z prostředí s nadměrným množstvím podnětů, obzvláště když mají zajištěný dostatečný tělesný pohyb, důslednou kontrolu prostředí, pozitivní výcvik a strukturovaný život.

Pes, který se snadno rozruší a pomalu uklidňuje, může být kandidátem na převýchovu!

4. Agresivita

Agresivita zahrnuje širokou škálu od mírného napětí přes intenzivní upřený pohled nebo tiché zavrčení až po přímý útok. Rozhodně nedoporučuji adopci psa, který vážně zranil člověka nebo ho dokonce usmrtil. K adopci se nabízí až příliš mnoho psů, kterým hrozí utracení a kteří nikoho nenapadli, na to, abyste si brali psa, který představuje velmi vysoké riziko pro vás, vaši rodinu, přátele, sousedy i celé okolí. Psi s nižší mírou agresivity mohou být kandidáty na úspěšnou převýchovu, pokud se dostanou *do správných rukou*. Pokud zvažujete adopci psa byť jen s *mírnými* problémy s agresivitou, prosím poraďte se nejprve s kvalifikovaným odborníkem na pozitivní řešení problémů s chováním, abyste si byli jisti, že si neberete větší sousto, než jste schopni zvládnout.

5. Stres nebo úzkost z izolace/odloučení

Sem patří celá škála souvisejících způsobů chování, které mohou u adoptovaného psa někdy způsobovat obrovské problémy. To, co je

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

označováno za „úzkost z odloučení“, ve skutečnosti velmi často není projevem tohoto velmi problémového chování. Zde jsou charakteristické znaky:

- Stres z izolace – pes je stresován, když je ponechán o samotě.
- Stres z odloučení – pes je stresován, když je odloučen od jedné osoby, k níž si vytvořil těsnou vazbu.
- Úzkost z izolace – pes propadá vážné panice, když je ponechán o samotě.
- Úzkost z odloučení – pes propadá vážné panice, když je odloučen od jedné osoby, k níž si vytvořil těsnou vazbu. Obecně není nesnesitelné žít se psem, který projevuje stres, ale vážnější projev – úzkost – už je provázena extrémně ničivým chováním, nadměrným štěkáním či vytím, znečišťováním v bytě a dokonce i sebepoškozováním. „Izolace“ bývá také často snáze řešitelná než „odloučení“. Pes trpící stresem z izolace se dá uklidnit přítomností jiné osoby – stačí prakticky jakákoli osoba – a někdy mu dokonce jako společník postačí i jiné zvíře. Já bych raději žila se psem, který vykazuje agresivní chování, než se psem, který trpí opravdovou úzkostí z odloučení. Agresivita se dá spíše zvládnout a často se dá mnohem snadněji změnit.

Když hodnotíte psa, kterému byste chtěli poskytnout druhou šanci, všimněte si příznaků strachu z izolace/odloučení, například velké stresovanosti a závislosti – to jsou příznaky toho, že pes snadno podléhá stresu a úzkosti, rychle si vytvoří silnou závislost a velmi strádá. Zkuste psa nechat o samotě v místnosti a sledujte, zda mu to způsobuje stres.

V útulcích je zřejmě obrovské množství psů, kteří mají problémy s odloučením nebo izolací. Některé teorie tvrdí, že tuto konstelaci problémového chování může vyvolávat trauma z opuštění majitelem a vystavení stresu v útulku. Jiné naopak prohlašují, že tito psi končí v útulku *právě proto, že projevovali tyto způsoby chování*, s nimiž se obtížně žije, a majitelé se jich rychle zbavili nebo je nehledali, když se jim ztratili. Je možné, že jde o kombinaci obou důvodů. Pokud má pes k úzkosti z odloučení předpoklady, i když ještě neměl příležitost nebo potřebu toto chování projevit, může ho stres z prostředí útulku vynést na povrch. V každém případě mějte na paměti, že je velice dobře možné, že pes

z útulku nebo záchranné organizace přijde do nového domova s touto zátěží strachu z odloučení nebo izolace. Pokud máte jakékoli otázky, měli byste je i v tomto případě probrat s odborníkem na pozitivní řešení problémů s chováním.

HODNOCENÍ POTENCIÁLNÍCH ZDRAVOTNÍCH PROBLÉMŮ

Nejsem veterinářka a účelem této knihy také není pomáhat při řešení zdravotních problémů vašeho psa, ať před adopcí nebo po ní. Rozhodně uděláte dobře, pokud požádáte svého veterináře, aby psa, kterému chcete poskytnout nový domov, vyšetřil ještě *předtím*, než se definitivně rozhodnete pro adopci, abyste mohli zvážit budoucí náklady a potenciální dopad případných zdravotních problémů na vaše rozhodnutí. Pokud to není možné, alespoň si naplánujte návštěvu veterináře co nejdříve po adopcí. Je nesmírně důležité si uvědomit, že zdravotní problémy mohou mít obrovský dopad na chování a na schopnost psa přizpůsobit se novému životu a splnit vaše očekávání, že bude vaším společníkem a partnerem při výcviku či tréninku.

Například bolestivé konstrukční vady jako artritida, dysplazie kyčlí, vychýlení páteře a problémy s klouby mohou přispívat k agresivitě a úzkosti a navíc bránit psovi v provozování fyzických aktivit – běhání, skákání, chůzi po schodech a někdy i sedání a lehání. Značné problémy s chováním mohou působit i paraziti a choroby způsobené parazity, které mohou mít také za následek fyzická omezení: neléčené napadení vlasovci poškozují srdce; klíšřtata mohou přenášet lymfskou boreliózu (která způsobuje bolesti kloubů), purpurovou horečku a ehrlichiózu. Blechy a roztoči mohou způsobovat otevřené boláky.

Seznam je téměř nekonečný. Populace psů v útulku a záchranných organizacích představuje mikrokosmos psí populace v širším světě, takže zde najdete každý tělesný/zdravotní problém, který lidstvo zná, od akné po nedostatek zinku. Cokoli, co způsobuje, že se váš pes „necítí dobře“, může přispívat k problémům s chováním. Jen si uvědomte, jak rozmrzelí dokážete být vy sami, pokud se cítíte špatně, bolí vás hlava, záda, máte artritidu nebo chřipku. Chování může ovlivnit i hormonální nerovnováha,

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

například porucha štítné žlázy. Objevuje se stále více důkazů o tom, že chování psů může ovlivnit i snížená funkce štítné žlázy, i když jsou její hodnoty ještě považovány za klinicky normální. Úzkost a agresivita se mohou začít projevovat dokonce ještě předtím, než jsou u psa zjištěny klinické příznaky hypotyreózy.

Proto si uvědomte, že pokud si adoptujete psa, o němž je známo, že má zdravotní problémy, budete je muset řešit současně s jeho převýchovou. Pokud se váš veterinář staví k možným souvislostem určitého zdravotního problému s chováním vašeho psa skepticky, i když vy je pokládáte za možné, požádejte ho, aby zatelefonoval veterinárnímu behavioristovi a problém s ním konzultoval (většinou to bývá bezplatné). Mnozí „obvodní“ veterináři ani netuší, že některé zdravotní problémy, například se štítnou žlázou, mohou mít vliv na chování.

I když je zdravotní problém léčitelný a nakonec je vyřešen, nemusí to ještě znamenat, že související nežádoucí chování zmizí jako mávnutím kouzelného proutku – možná budete muset i přesto uskutečnit program změny chování, abyste psovi pomohli při odnaučování strategií, které pro něj byly v minulosti užitečné. Pes, který se naučil chňapat, aby zabránil dětem nebo jiným psům dotknout se jeho artritických kostí, může chňapat proti dětem a jiným psům i nadále, i když už užívá léky proti bolesti.

Také si uvědomte, že mnoho kandidátů na převýchovu pochází z domovů nebo útulků, které možná neměly dostatečné zdroje – nebo chuť – na provádění diagnostiky, léčby nebo prevenci běžných psích nemocí. Pokud chcete soutěžit v psích sportech, je opravdu důležité nechat provést kompletní veterinární prohlídku ještě *před* adopcí. Možná za ni budete muset zaplatit z vlastní kapsy, i když si psa nakonec nevezmete, ale pomůže vám vyhnout se pozdějšímu zklamání a nákladné léčbě. Pokud to nemůžete udělat před adopcí, udělejte to alespoň ihned *po* ní, abyste zjistili případné problémy a mohli je co nejdříve začít léčit.

Když jsme nechávali udělat rentgenové snímky, abychom zjistili, proč Missy, naše nově adoptovaná fenka australského ovčáka, kulhá, zjistili jsme, že měla v minulosti zlomenou pravou zadní nohu, která srostla tak, že byla o pět centimetrů kratší než druhá. Naštěstí jsme si ji adoptovali jen jako domácího mazlíčka. Kdybychom byli pomýšleli na agility, měli bychom problém. Scooter (naš pomeranian, který si tak rád hlídá zdro-

ADOPCE PSA, KTERÝ POTŘEBUJE DRUHOU ŠANCI

Zjistěte a začněte co nejdříve léčit zdravotní problémy, abyste svého psího kandidáta na převýchovu zbavili jednoho významného zdroje stresu.

je), naléhavě potřeboval čištění zubů a měl potíže s močením, ještě než jsme si ho vzali domů. Když mu naše veterinářka dala sedativa, aby mu mohla vyčistit zuby, udělala rovnou rentgenové snímky a našla a odstranila močový kámen velký jako kulička hroznového vína. Náš mrňavý pejsek z útulku nás stál 800 dolarů za veterináře hned v prvních 60 dnech soužití s námi, ale jeho rozmrzelá osobnost (i jeho schopnost močení) se díky tomu podstatně zlepšila!

Před mnoha lety jsem si adoptovala sedmiletou tříbarevnou fenku kolie z útulku, kde jsem tehdy pracovala. Mandy se dostala do útulku přímo od předchozího majitele. Trpěla extrémní nadváhou a inkontinencí. Srst měla zcuchanou a zadní nohy rozežrané od zbytků moči. Jako milovnice kolí od raného dětství (díky, Lassie!) jsem se nabídla, že se o ni postarám. Učesala jsem ji, začala jsem ji dietně krmit a podávat jí léky na inkontinenci. Když přišla k nám domů, důstojně ulehla, jako by tam

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

byla žila celý život – a zůstala se mnou po zbylých pět let svého života na této zemi a byla báječná.

Až budete mít vyhodnocené všechny informace, získáte souhlas celé své rodiny s adopcí a převýchovou nového psa a rozhodnete se ji uskutečnit, zbývá vám udělat ještě jeden krok. Pokud už doma máte psí členy rodiny, musíte je opatrně seznámit na neutrální půdě, abyste si byli jisti, že budou z vašeho nového psa stejně nadšení jako vy – nebo ho aspoň srdečně uvítají. Naléhavě vám doporučuji, abyste požádali o pomoc velmi kompetentního znalce psů, pokud možno odborníka, jednak proto, aby nedošlo ke zranění psů a lidí, a zadruhé proto, abyste měli zajištěnou přesnou analýzu vzájemných interakcí a zjistili, jestli se k sobě psi budou hodit.

JAK ZLEPŠIT SVÉ ŠANCE

Je snadné zamilovat se do psa, který potřebuje nový domov. I přes veškerá varování a zdravý rozum k lidské povaze patří touha zachránit psa, který je v nesnázích – štěně, které se krčí v koutku a dívá se na svět se strachem v očích. Pokud patříte k těmto zachráncům, máte můj respekt a obdiv. Víím o mnoha špatně socializovaných štěňatech, která dostala nový domov a dnes žijí šťastný a normální život, protože jejich zachránci si uvědomili, jaký náročný úkol mají před sebou, a odvedli solidní práci při jeho plnění. Víím ale i o mnoha jiných, kterým se to nepodařilo. Zde je několik tipů, pokud vííte, že vás může chytit za srdce nedostatečně socializovaný pes, který potřebuje nový domov:

1. Pořídte si ho, když je co nejmladší. Pokud je to ještě štěně a je ve špatné situaci, budou výhody pobytu se sourozenci z vrhu do věku osmi týdnů vyváženy výhodami včasného začátku se socializací v pěti nebo šesti týdnech. (Nezapomeňte, že velmi mladé nebo osamělé štěně může představovat další výzvy pro socializaci a program změny chování.)
2. Nebo mu dejte to nejlepší z obou světů: vezměte si celý vrh, anebo aspoň několik štěňat, a umožněte *všem* správný začátek na cestě do života. Pak, až dosáhnou věku osmi týdnů, pro sourozence najděte

ADOPCE PSA, KTERÝ POTŘEBUJE DRUHOU ŠANCI

schopné erudované nové majitele – takové, kteří si budou uvědomovat výzvy převýchovy a budou pokračovat v nápravné socializaci.

3. Odolejte pokušení nechat si více než jedno štěně. Pravděpodobně by se navázala více na sebe než na vás, což by velmi ztěžovalo váš socializační úkol. I *dobře* socializovaní sourozenci z vrhu nebo štěňata stejného věku mohou mít problémy s odloučením, pokud jsou vychovávána společně.
4. Ať u štěněte nebo u dospělého adepta na převýchovu, vždy musíte mít solidní znalosti o odstraňování podmíněných reflexů a desenzibilizaci a dejte si upřímný závazek, že je budete se psem praktikovat *každíčký den*. (Těmito tématy se budeme zabývat v této knize později).
5. Přečtěte si knihy *The Cautious Canine (Ostražitý pes)* od Patricie McConellové, *Help For Your Fearful Dog (Pomoc pro vašeho bázlivého psa)* od Nicole Wildeové a *Dogs Are From Neptune (Psi jsou z Neptunu)* od Jean Donaldsonové i moje dvě knihy, *The Power of Positive Dog Training (Síla pozitivního výcviku psů)* a *Positive Perspectives 2 (Pozitivní vyhlídky 2)*.
6. Buďte připraveni chránit asertivně svého adoptovaného psa před snahami o nechtěný kontakt ze strany cizích lidí, kteří se s ním chtějí v dobré víře pomazlit. Nesmíte nechat cizí lidi, aby se s ním mazlili nebo ho obtěžovali, dokud nebude natolik socializovaný, že bude schopen to tolerovat.
7. Uvědomte si, že samotná láska nestačí. Mnoho zachránců, kteří to myslí dobře, se domnívá, že dát duševně zanedbávanému štěněti domov plný lásky bude na „nápravu“ problému stačit. Nelžete sami sobě. Láska je důležitým prvkem rovnice, ale kromě ní bude zapotřebí i hodně práce.
8. Buďte připraveni i na zármutek. Někteří špatně socializovaní psi – většinou takoví, kteří jsou geneticky zdraví – dobře reagují na nápravnou socializaci a stanou se z nich dobře socializovaní kamarádi. U jiných se to však nestane. Pokud se vám nepodaří zlepšit sociální dovednosti vašeho psa, jste připraveni žít s bázlivým psem, který může představovat značné riziko, že někoho pokouše – vás, návštěvy, děti...? Nebo přijmout obtížné rozhodnutí o eutanazii, aby pes nemusel žít život plný strachu a stresu?

RESTARTUJTE SVÉHO PSA

Dlouho a usilovně přemýšlejte, než otevřete srdce psovi, který potřebuje nový domov. Pokud zklamete, může se stát, že už další šanci nedostane.

Vždy mějte na paměti, že existují psi, kteří vyžadují převýchovu, a pak **PSI, KTERÍ VYŽADUJÍ PŘEVÝCHOVU**. Můžete udělat mnoho dobrého, když adoptujete psa, který má drobné obtíže, stejně jako když adoptujete psa, který má velké problémy. Oba zoufale potřebují člověka, kterému by mohli patřit, člověka, který to s nimi hned nevzdá a který bude časem, ať dříve nebo později, s nimi, aby jim dal laskavé sbohem.